Інститут законодавчих передбачень і правової експертизи
Інститут держави і права ім. В. М. Корецького
Юридичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Українська спілка підприємців малого та середнього бізнесу
Адвокатське об'єднання "Василь Костицький і Партнери"
Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва Академії правових наук України

МАЛИЙ І СЕРЕДНІЙ БІЗНЕС (ПРАВО, ДЕРЖАВА, ЕКОНОМІКА)

економіко-правовий
науково-практичний журнал

№ 1-2(48-49)
2012

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ НАУКИ ТА ПРАКТИКИ **3**

Костицький В.В. Інститут юридичної відповідальності у системі забезпечення екологічного життєвого простору людини 3

Авдеева Г.К. Проблемы установление соответствия торговых марок публичному порядку, принципам гуманности и морали 10

Боярська З.І. Міжнародно-правові механізми врегулювання проблеми зміни клімату 16

Григорович Р.В. Правові основи державної політики у сфері питної води та питного водопостачання в Україні 23

Задніпряна М.Ю. Поняття юридична відповідальність: сучасні та історичні погляди 28

Кононець О.М. Особливості правового забезпечення державного регулювання ціноутворення в зарубіжних країнах 33

Ковальська М. Принципи екологічного законодавства України 37

Касянюк Т.С. Законодавче забезпечення інформатизації податкової служби України 41

Козирєва В.П., Крощук В.В. Проблемні наукові аспекти визначення правової природи мирової угоди та передумов її укладення 48

Лаговська Н.В. Щодо проблеми застосування дефініцій у податковому праві 56

Мацелик Т.О. Гарантії суб'єктів адміністративного права: поняття та система 62

Мацелюх І.А. Поняття та класифікація українських джерел церковного права 68

Новицька Н.Б. Щодо визначення поняття експертизи у сфері захисту суспільної моралі 71

Обрізко І. Зарубіжний досвід спеціалізації судочинства та формування адміністративних судів 78

Смокович М.І. Адміністративне судочинство як елемент глобалізації захисту прав людини 82

Чеховська І.В. Конституційні засади державної сімейної політики україни 89

Шкімба О. Місце Конституції України у системі джерел екологічного права 97

Яцишин Р.В. Міжнародно – правова охорона атмосферного повітря 102

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ **110**

Білько О.П. Правова природа державного кредиту - як комплексного фінансово-правового інституту 110

Васильців Т., Юрків Н. Пріоритети державної політики активізації соціальної відповідальності суб'єктів реального сектора економіки в системі соціально-економічної безпеки держави 115

Дрига С. Межі можливостей створення інституту малого підприємництва в Україні ... 121

Білько Т.О. Теоретично-правове обгрунтування функції фінансового моніторингу 129

Корчак Н. М. Об'єктивні умови застосування господарсько-правової відповідальності за правопорушення у сфері конкуренції 134

Лаговський В.В. Ринок освітніх послуг як об'єкт економічних досліджень 138

Новицький А.М., Антипенко І.В. Адміністративно-правовий режим інформаційного забезпечення обліку та реєстрації нерухомого майна в Україні 143

Обривкіна О.М. Перспективи розвитку накопичувальної системи загальнообов'язкового пенсійного страхування в Україні 148

Швед-Саная Ю.В. Сучасні інтеграційні процеси в східній Азії: можливості для України 153

Обривкіна О.М.
(старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Національного університету ДПС України)

Анотація. Проаналізовано переваги функціонування другого рівня накопичувальної системи в Україні, розглянуто загальноєвропейські та міжнародні тенденції реформування сфери пенсійного забезпечення з метою визначення можливостей використання досвіду інших країн в Україні.

Ключові слова: *накопичувальна система України, пенсійне страхування, пенсійне забезпечення.*

Annotation. The benefits of the operation of second-tier storage system in Ukraine analyzed; the European and international trends in the field of pension reform in order to determine the possibilities of using other countries' experience in Ukraine considered.

Key-words: *Ukraine's funded system, pension insurance and pensions.*

Анотация. Проанлизировано преимущества функционирования второго уровня накопительной системы в Украине, рассмотрено общеевропейские и международные тенденции реформирования области пенсионного обеспечения с целью определения возможностей использования опыта других стран в Украине.

Ключевые слова: *накопительная система Украины, пенсионное страхование, пенсионное обеспечение.*

Постановка проблеми. Основою системи соціального захисту населення є пенсійне забезпечення. Запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування дасть змогу підвищити фінансову стабільність пенсійної системи в Україні. Другий рівень передбачає можливість молодим особам накопичувати кошти на майбутню пенсію. Учасники другого рівня пенсійної системи – особи, не старші за 35років. Така система дозволяє урізноманітнити джерела одержання особою доходів у старості та залучити додаткові інвестиційні ресурси в економіку держави. Стратегічною метою обов'язкової накопичувальної системи є створення механізмів формування індивідуальних пенсійних заощаджень громадян, а кошти на індивідуальних пенсійних рахунках зробити власністю застрахованої особи, через механізми інвестування нарощувати і захищати від впливу інфляційних процесів, використовувати винятково на виплату пенсій та успадковувати відповідні кошти [2, с. 67].

Дослідженням цієї проблеми займалися М. Федорова, Б. Зайчук, В. Колбун, І. Кравченко, С. Рум'янцев та інші.

Метою наукової статті є з'ясування переваг та недоліків накопичувальної системи загальнообов'язкового пенсійного страхування, основних перспектив її функціонування в умовах нового тисячоліття.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю виявлення основних тенденцій розвитку пенсійної системи в Україні та сформувати чіткі правові пропозиції щодо перспектив функціонування другого рівня пенсійної системи.

Викладення основного матеріалу. У 2004 р. в Україні за прикладом інших країн була запроваджена трирівнева система пенсійного забезпечення. Перший рівень – солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яка ґрунтується на засадах солідарності, субсидування і здійснення виплати пенсій та надання соціальних послуг за рахунок Пенсійного фонду. Другий рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного страхування, яка ґрунтується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді і здійснення фінансування витрат на виплату договорів страхування довічних пенсій та одноразових виплат. Третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з

метою отримання громадянами пенсійних виплат на умовах та в порядку, передбаченому законодавством про недержавне пенсійне забезпечення [3, с. 124].

З 1 жовтня 2011 р. набрав чинності Закон України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи», який передбачає запровадження обов'язкової накопичувальної пенсійної системи в Україні.

Обов'язкова накопичувальна пенсійна система передбачає функціонування на централізованих засадах. Пенсійний фонд створює Накопичувальний фонд та здійснює адміністративне управління ним [5, с. 18].

На нашу думку, пенсійне забезпечення в Україні є основою системи соціального захисту населення і охоплює непрацездатних громадян похилого віку, інвалідів, осіб, які втратили годувальника, виплати яким проводяться у формі пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, компенсаційних виплат, додаткових пенсій та державної соціальної допомоги інвалідам. Законодавець створив ситуацію, коли працездатний, але не зайнятий у суспільному виробництві громадянин може стати суб'єктом соціального забезпечення.

Накопичувальну систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, – другий рівень пенсійної системи, було заплановано запровадити в Україні «починаючи з року, в якому буде забезпечено бездефіцитність бюджету Пенсійного фонду України» [1, с. 32].

Основні кошти Накопичувального фонду формуються із внесків застрахованих осіб і прибутків, отриманих від їх інвестування, та обліковуються на індивідуальних пенсійних рахунках громадян. Кошти на індивідуальних рахунках є власністю вкладників, але вони зможуть скористатися ними при досягненні пенсійного віку.

Сьогодні одне з основних завдань урядів постсоціалістичних країн полягає в створенні фінансово стабільної системи забезпечення пенсіонерів в умовах загальної тенденції до старіння населення. Системи пенсійного забезпечення, що дісталися в спадщину від епохи планової економіки, не працюють у ринкових умовах.

Важливим є той факт, що в Україні один із найвищих рівнів старіння у Європі [2, с. 51]. Кількість пенсіонерів в Україні на 1 січня 2012 року склала 13,757 млн. осіб, середній розмір пенсії — 1 246,34 гривні. За оперативними даними, до Пенсійного фонду з усіх джерел фінансування у 2011 році надійшло 197 635,1 млн. грн., що у порівнянні з 2010 роком більше на 14 069,9 млн. грн., або на 7,7%. Власні надходження склали 139 178,8 млн. грн. і порівняно з 2010 роком збільшилися на 19 836,9 млн. грн., або на 16,6%. Витрати на виплату пенсій та грошової допомоги за 2011 рік склали 210 805,5 млн. грн. Дефіцит Пенсійного фонду України за 2011 рік склав 13 170,4 млн. грн. Питання щодо реформування пенсійної системи країни є першочерговим і має вирішуватись законодавцем для подальшого економічного росту та досягнення добробуту України.

В Україні вік виходу громадян на пенсію є одним з найнижчих. Але для України, в якій середня тривалість життя чоловіків – 60,4 років, жінок – 70,6 років, такий інструмент є складним, бо значна частина населення просто не доживатиме до пенсії. Також не буде у цій ситуації ефективним методом і збільшення величини пенсійних внесків [4, с. 121]. Згідно з оцінкою Світового банку, українські підприємці відраховують приблизно 60 % прибутку податками, в той час, як відповідний середній світовий показник становить 40 %. У Європі найнижчий пенсійний вік для жінок – 60 років, для чоловіків 62. Відповідно до накопичувальної пенсійної системи в Україні пенсійний вік складає для чоловіків, що перебувають на державній службі 62 роки, а для жінок – 60 років. (Сьогодні пенсійний вік в Італії становить 65 років для чоловіків і 60 – для жінок). Збільшення пенсійного віку для чоловіків до 65 років надає можливість значно зменшити навантаження на працююче населення. Коефіцієнт залежності знижується з 65 до 43 %, що означає, що на 10 осіб працездатного віку припадає 4 непрацюючих пенсіонери замість 6 [5, с. 19].

В умовах сучасного розвитку нашої держави основним для кожного громадянина України, що розраховує на пенсію чи іншу соціальну допомогу, є соціальне страхування. Коло осіб, які мають страхуватися, визначає стаття 11 Закону «Про загальнообов'язкове

державне пенсійне страхування». Оформити соціальне страхування повинні практично всі: громадяни України та іноземці, особи без громадянства, які працюють в організаціях, створених законним шляхом, члени колективних та орендних підприємств, підприємці, особи, які забезпечують себе роботою самостійно, проходять строкову службу, отримують допомогу по догляду за дитиною, проходять професійну підготовку, перепідготовку тощо без збереження зарплати та з отриманням стипендії. Навіть ті, хто отримує допомогу по тимчасовій непрацездатності, та безробітні в період отримання допомоги по безробіттю [3, с. 89].

Стаття 12 Закону зазначає: «Особи, які досягли 16-річного віку та не належать до кола осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню відповідно до статті 11 цього Закону, у тому числі іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають або працюють на території України, громадяни України, які постійно проживають або працюють за межами України, якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, мають право на добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування» [3, с. 92].

Частина обов'язкових пенсійних відрахувань повинна спрямовуватися до Накопичувального фонду. Ці гроші за накопичувальної пенсійної системи інвестуються в українську економіку, що дає змогу підвищувати розмір пенсійних виплат. Учасниками обов'язкової накопичувальної системи є особи, яким до призначення пенсії залишається 20 років. Особи, яким залишається до виходу на пенсію від 20 до 10 років протягом одного року мають право прийняти рішення: відраховувати страхові внески до Накопичувального фонду чи ні. Зібрані у Накопичувальному фонді кошти стануть власністю застрахованих осіб та успадковуватимуться в разі їх смерті.

Ефективне запровадження другого рівня пенсійної системи – обов'язкової накопичувальної – пов'язано з багатьма проблемами, зокрема, другий рівень системи може функціонувати в подібних до недержавної пенсійної системи умовах, діяльність якого залежить від загального стану економічного розвитку країни, наявності надійних фінансових інструментів[1, с. 44].

Накопичувальна пенсійна система грунтується на таких основоположних принципах:

- соціальної справедливості;
- свободи вибору, підвищення відповідальності громадян за свій добробут у старості;
- економічної обґрунтованості пенсійної системи;
- сприяння зростанню національних заощаджень та економічному розвитку країни.

Запроваджуючи обов'язкові накопичувальні пенсійні системи, інші країни ставили за мету:

1. зменшити вплив демографічних змін на пенсійну систему;
2. стимулювати громадян самостійно впливати на розмір майбутньої пенсії та більше сподіватись на себе, ніж на державу;
3. збільшити норми заощаджень населення в країні та забезпечити економіку додатковим внутрішнім фінансовим ресурсом.

У більшості країн світу пенсійні системи удосконалюються за розподільним або накопичувальним принципом. На початку 90-х років минулого століття Світовий банк розробив трирівневу модель пенсійної системи, спрямовану на попередження кризи старіння населення. Цю модель взяли за основу більшість країн, що розвиваються за ринковими принципами. Кожна країна має свою пенсійну систему, в якій у той чи інший спосіб переплітаються різні схеми, але фактично в усіх країнах є два основні елементи – обов'язкове й додаткове пенсійне забезпечення. Особливий інтерес для України представляє досвід країн Центральної і Східної Європи (ЦСЄ), які після переходу до

вільної ринкової демократії також постали перед проблемою неспроможності їхніх державних солідарних пенсійних систем функціонувати стабільно. Головним завданням їхніх пенсійних реформ стало створення недержавних пенсійних установ, які покликані інвестувати
заощадження фізичних осіб для виплати їм майбутньої пенсії [4, с. 50].

На нашу думку, доцільним є наведення прикладу для порівняння пенсійних систем у Чилі, Аргентині та інших країнах Латинської Америки. Там розмір пенсії залежить від розміру накопичених коштів на рахунку учасника цієї пенсійної системи. Це, у свою чергу, має безпосередній зв'язок із тривалістю і регулярністю сплати пенсійних внесків, зростанням заробітної плати, реальними ставками інвестиційного доходу, розміром адміністративних витрат, а також зменшенням рівня смертності. Відповідно, така система стає найсприятливішою для постійно працюючих, професійних працівників чоловічої статі, а у жінок і громадян, які не мають постійної роботи, виникають проблеми із забезпеченням для себе відповідних пенсій. Це означає, що покоління працюючих громадян, які стали учасниками нової системи на початку її впровадження, матимуть пенсії, відповідно до зроблених ними внесків.

Потрібно також згадати про латвійську накопичувальну систему загальнообов'язкового пенсійного страхування, у якій були запроваджені умовно-накопичувальні рахунки. Відповідно до цієї моделі при виході на пенсію виплати мали складатись з остаточної суми внесків та нарахованого на них інвестиційного доходу. У Латвії реальне інвестування пенсійних коштів в економіку не проводиться, але за використання грошових коштів платників внесків уряд нараховує номінальну ставку інвестиційного доходу. Її величина може встановлюватись, виходячи з рівня інфляції або змін у величині середньої заробітної плати.

На нашу думку, основними перевагами запровадження накопичувальної пенсійної системи в Україні є:

- зниження тягаря виплат із Пенсійного фонду України;
- забезпечення гідного розміру пенсії для працівника, що протягом всього життя сплачував податки;
- існування одноразової виплати, здійснюється у разі виїзду за кордон на постійне місце проживання, а також у випадку, коли загальної суми накопичених коштів не вистачає для укладання договору страхування довічної пенсії.
- учасник другого рівня має змогу перераховувати на свій накопичувальний пенсійний рахунок у Накопичувальному пенсійному фонді суму коштів, якої не вистачає для одержання довічної пенсії;
- учасник другого рівня після досягнення загальновстановленого пенсійного віку може отримати один з видів довічної пенсії від обраної страхової організації (довічна пенсія з установленим періодом — пенсійна виплата, яка проводиться протягом життя пенсіонера, але не менш ніж протягом 10 років з дня її призначення);
- учасник другого рівня має право вільного вибору одного із зазначених видів довічної пенсії;
- забезпечення добробуту осіб пенсійного віку тощо.

На наше переконання, доцільним є існування загальнообов'язкової накопичувальної пенсійної системи, оскільки це дасть змогу:

- збільшити загальну величину пенсійних виплат завдяки отриманню інвестиційного доходу;
- посилити залежність величини пенсії від трудового вкладу;
- посилити зацікавленість громадян та їх роботодавців у сплаті пенсійних внесків тощо [4, с. 91].

Висновки. Враховуючи вищенаведене, варто зазначити, що на сучасному етапі пенсійна система виходить на якісно новий рівень.

Отже, впровадження другого рівня пенсійного страхування потребує подальшого законодавчого та досконалого нормативно-правового закріплення; врегулювання відповідальності кожного з учасників правовідносин, що виникають у цій сфері. Доцільною є адаптація українських соціальних стандартів до міжнародних і європейських. Накопичувальна система пенсійного забезпечення є одночасно і істотним джерелом підтримки соціальних стандартів в Україні, і засобом накопичення внутрішніх інвестиційних ресурсів, дуже необхідних для прискореного розвитку національної економіки.

Література:

1. Вінер М. Як створити трирівневу пенсійну систему в Україні // Україна: аспекти праці. – 2000. - №1.
2. Гнибіденко І. Пенсійна реформа в Україні: стан, проблеми, перспективи / І. Гнибіденко // Економіка України. – 2011. – № 4.
3. Надточій Б. Пенсія в Україні. Коментар до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» / Б. Надточій, Л. Демчук, – К., 2006. – 512с.
4. www.eprawda.com.ua
5. http://www.pension.kiev.ua

СУЧАСНІ ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СХІДНІЙ АЗІЇ: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ

Швед-Саная Ю.В.

(аспірантка кафедри міжнародного менеджменту ДВНЗ "Київський національний університет ім. Вадима Гетьмана")

Анотація. У статті досліджується вплив інтеграційних процесів у Східноазіатському регіоні на реалізацію зовнішньоекономічної політики України.

Ключові слова: економічна інтеграція, АСЕАН, АСЕАН+3, Східноазіатський саміт, зовнішньоекономічна політика.

Аннотация. В статье исследуется влияние интеграционных процессов в Восточноазиатском регионе на реализацию внешнеэкономической политики Украины.

Ключевые слова: экономическая интеграция, АСЕАН, АСЕАН+3, Восточноазиатский саммит, внешнеэкономическая політика.

Summari. The article shows the modern integrational pocesses in the East Asia and opportunities for Ukraine.

Key words: economic integration, ASEAN, ASEAN+3, East-Asian Summit, Fereign Economy Policy.

Широкомасштабна та всебічна модернізація України передбачає активне оновлення її зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної стратегії. При цьому Україна враховує нинішні глобальні тенденції в сучасному світі, зокрема значне посилення ролі Азії в сучасних геополітичних та геоекономічних процесах.

Не випадково Східноазіатський регіон є одним з найпріоритетніших у реалізації зовнішньоекономічної стратегії України, бо саме там Україна нарощує свою присутність у нових центрах зростання і має власну позицію щодо розвитку відносин із країнами Азіатсько-Тихоокеанського басейну, ядром якого є Східна Азія [1].

Отже, наукове дослідження проблем інтеграції у Східній Азії є актуальним і перспективним з огляду зазначених зовнішньоекономічних і політичних стратегій нашої держави у даному регіоні.